

apnéna voda; pregosta apnéna voda ni dobra, ker se prehitro sterdi in se jajca lahko ubijejo, kadar se iz nje jemljejo. Nobena druga stvar, kakor otrobi, pesek, pepél, žito itd. ni tako gotova in dobra, kakor je apnéna voda; apno zamaši tiste nevidljive luknjice, ki so v vsaki jajčji lupini, skoz ktere zrak v jajce gré in ga spridi, da gnjuje. To obvarovati, je naj bolji pomoček jajca dolgo dobre ohraniti.

Premišljevanje

narave in previdnosti božje v nji.

Poslovenil Mihael Verne.

Uzroki mraza in toplote.

Od kod izhaja verstenje nar hujše vročine in nar hujšega mraza? S kakošnimi pomočki dela narava vse to?

Ne dá se tajiti, da se vreme pozimi véde po stanju sonca. Zakaj ko zemlja v svojem letnem teku okrog sonca v tak kraj pride, da svojo severno stran od sonca proč obrača; ko sončni žarki sila poprek na naše kraje padajo, in sonce le malo ur nad našim krogovidom stoji, je nemogoče, da bi sončni žarki še nekoliko toplote napraviti mogli.

Ali stan in daljnost sonca ne more edini uzrok mraza biti. Vsako leto pretečejo enake znamenja, in ni eno zimo dalje od nas, ko drugo. In vendar so stopnje mraza naših zim sila različne. Večkrat je zima tako mehka ko jesen, drugikrat premerznejo globoke jezera, in ljudje in živali si najdejo komaj zavetje pred mrazom. Celò v tistih deželah, v katerih sta si noč in dan skoraj celo leto enaka, je sončna vročina preslaba, da bi led na visocih verhih hribov stopiti mogla. Zgoraj je huda zima, spodaj pa sila vroče poletje, dasiravno oboje enaki žarki zadevajo.

Ko bi bilo sonce edino edini uzrok toplote in mraza, bi se ne dale razjasniti te prikazni.

Narava ima pripomočkov dokaj, in tisuč nam zna biti neznanih uzrokov pomaga vspehom narave. Toliko se pa vendar lahko spozná, da lastnost zraka in vetrov gledé toplote in mraza v mnogoverstnih deželah sila veliko zamore. Od tod pride, da nardaljši poletni dnevi včasih merzli postanejo, če je ozračje z mnogimi hlapi napolnjeno, in nebo z oblaki dolgo prevlečeno, ali če ojstri severni vetrovi pihajo. Ravno to je tudi uzrok, da ni včasih še pozimi mraz nenavadno hud, če nam vetrovi iz južnih krajev toplejši zrak donšajo. Še celò lastnost zemlje pospešuje nekoliko vročino in mraz. Od tod pride, da je v Sibirii, kjer ima zemlja veliko soli v sebi, ki mraz množi, vselej hujši mraz, ko v krajih, ki so severnemu tečaju bližej, in na ktere sončni žarki bolj vprek padajo. Notranji toploti zemlje je tudi pripisati, da imajo nektare dežele toplejšo, nektare pa merzlejšo zemljo.

Ti, in zna biti še mnogi drugi pomočki, ki so našim očém skriti, pospešujejo sedaj toploto, sedaj pa mraz v naravi. Pa kdo je v stanu vsa kolesa v veliki strogi narave spoznati in dopovedati? Večidel pri vsih naravnih prikaznih moramo ostermeti in obstati, da nobena znanost tudi nar modrejših ne seže v globočine narave. In gotovo nam je styarnik iz nar modrejših uzrokov marsikaj v deržavi narave skril, da bi svoj razum sami na se obračali. Naj iz tega spoznamo kratkovidnost človeško, in to spoznanje naj krotí napúh modrijanstva, ktero scer veliko vé, še veliko več pa ne zapopade!

O Noriku in Noreji.

Spisal Davorin Terstenjak.

Drugi članek.

Zgodovinski pregled.

(Dalje.)

Tako bi se že v sanskritu ta prikazen našla, da ravno tisti pomen (hu begiessen, hu verbrennen) izrazuje vodo in ogenj: dva sebi nasprotna življa ¹⁾. Kako se da ta prikazen razjasniti? Jaz mislim, da takole: Stari narodi so sorodnost življev ognja in vode, ktera se nam dozdevata čisto nasprotna, pa se vendar v enega zvezati dasta, dobro poznali in zato najdemo ravno tisto poznamenje za obadva in za njune symbole ²⁾, Tako indiški glagol ukš pomeni: benetzen, begiessen, in ukšan ³⁾ Ochs, symbol vode in ognja. Učeni orientalist Eichhoff sicer ukšan izpeljuje iz uč anwachsen, grösser werden, vendar sam dvomi o resnici svojega izpelovanja ⁴⁾. Nar slavniši sanskritist europejski Bopp ga izpeljuje iz korenike vah ⁵⁾. Če ravno nisem vreden mu šolnjevi izzuvati, me vendar to izpeljevanje ne pomiruje in ne prepriča, ker iz glagola vah ni mogoče napraviti ukšan, temoč besede: vahis, fern, Vahas, Weg, vahas voz, vahanan, Fuhrwerk, vahitran, vectura, vaudhar, vodja, voditelj, in slična ⁶⁾. Naj mi nikdor za zlo ne jemlje, te opazke nisem jaz napravil, kakor da bi bil navdan s siničjo modrostjo, marveč hočem le pozornost obrniti jezikoslovcev na to čudovitno prikazen, da v indoeuropejskih jezicah več izrazov nahajamo, kateri imajo enaki pomen tekanja (vode) in gorenja (ognja). Tako sanskritska beseda ap ⁷⁾ pomeni vodo (cerkveno-slovenski vapa) in apen bika, symbol ognja in vode ⁸⁾, egiptovski apis, skitotauriški upis ⁹⁾. Da so pa staroslovenski narodi besedo ap, op, up v pomenu bika poznali, bodemo dalje doli vidili ¹⁰⁾. Symbol vode pa ni samo bil bik, temuč tudi konj (torej vodna bogova Neptun in Višnu imata konja za attribut), ter je tudi konj dobil svoje poznamenje od ap. Na to izpeljevanje in sorodnost je že Kollar ¹¹⁾ pozornost učenega sveta obrnil, vendar g. profesor na Krakovskem vseučelišču B. Jülg v svojem presojevanji Kollarove Staroitalie ne dá veljati ¹²⁾. Jaz nisem zastopnik in brambovec Kollarove idee, in tukaj javno prekličem na dvema mestoma v „Novicah“ in v spisu „o Ambidravih“ izrečeno mnenje, da so etruske, sabinske, herniške, kakor tudi iz Etrurie se izselivši retske plemena bile vindiške, kar očitno spoznati me ni sram, marveč mi v čast služi, da, po izgledu bolj učenih mož od mene, postavim Niebuhra, Ottf. Müllerja in družih, kateri so tudi dosti prejšnjih terdenj opozvali, ko so do čistejših prišli; tudi se tersim zmiraj bolje se resnici prebližavati. Kolikor mi je mogoče bilo s staroitalskim jezikom se spoznati, najdem, da so bolj čisto sanskritsko pleme ¹³⁾, kakor pak

¹⁾ Da je hu v sanskritu izvorno pomenilo tudi goreti, brennen, se vidi, iz priimen Agni-ta hutaga, hutagana; huta se sicer veli quod sacrificatur, ali sacrificium, žertva; Agnita je bil ogenj. Tudi Živa ima priime Hutashava, der Feuerstrahlende, Erzeugende. Na koroških kamnih najdem ime Huca; gotovo je v tem poznamenju iskati početek imena Hucul, Huculi. Rodovine Huce še živijo na Koroškem. — ²⁾ O izvorni edinstvi ognja in vode kot eden živelj beri misli v Varonu V. 65. V. 70. — ³⁾ Eichhoff 224. — ⁴⁾ Ravno tisti 224 in 122. — ⁵⁾ Bopp Gloss. Sanscrit. sub voc. — ⁶⁾ Eichhoff 226. — ⁷⁾ Ravno tisti 118, in Dr. Miklosić Radices linguae paleoslov. sub voce vapa. — ⁸⁾ Kleuker v Kreuzerovi Symbol I. 613. — ⁹⁾ Kreuzer Symb. II. 127. — Apollodor. Fragment str. 402. Heyne. — ¹⁰⁾ Da je bik bil symbol rek in vod, terdijo klasiki, glej Festus 274. Horac. Odae 4. 14. 25. Virg. Georg. 4. 371. Pausan. 1. 25. — ¹¹⁾ Kollar Staroitalia 12. 14. — ¹²⁾ Literaturblätter der Wiener Zeitung Nr. 50. — ¹³⁾ Poznamenje „staroitalske ple-